

Locuinti'a Redactorului

Cancelari'a Redactiunii

si
in
Srat'a tragatoriului
(Lóvász-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancaute nu se voru primi decat u numai de la corespondintii regulari ai „Federationii.“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va essi Joul-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiuna:

Pre trei lune . . . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . . . 5 „ „ „
Pre anulu intregu . . . . . 10 „ „ „

Pentru Roman'a:

prea intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrale pentru fiesce-care publicatiune separatu. In locul deschisu 20 cr. de linia.

Unu esemplaru costa 10 cr.

Pest'a, 28/16 Maiu 1873.

Sè inregistràm faptele implinite, pentru cà numai asiè potemu sè fimu a stare a ne orientá, dacá nu mai parte in viitoriu, cellu pucinu de si pre mane. Numai asiè vomu fi in are a da directiune buna si saluta- passiloru nostri, dacá vomu tiené ontu de faptele acelloru-a, cari mai autu ne importa. De o cam data ne vomu occupá mai pre largu de marea schimbare ce s'a seversitu dillele ace- in Franci'a; o schimbare acest'a, o catastrofa, a carei gravitate este ne- calculabila, alle carei consecintie nepre- diute, inse in totu casulu mai multu nu mai pucinu funeste.

Thiers a caditu si Mac-Mahon, acele de Magent'a, este alessu presie- nte allu Republicei. In annulu allu alea dupa devingerea Communei, Franci'a stá éra-si la pragulu unei re- lutiuni, inaintea unei noue epoce a oriei salle. Cine inse ni va spune? ine se va incumetá a prognosticá, cà e titlu, ce nume are sè porte odata esta epoca? Fi-va ore revolutiunea, acellulu infricosiatu intre frati de au sange, carea se va incercá a ster- cu totulu pre Franci'a din sfrulu timiloru factori ai heptarchei euro- ne? seau cà dora restauratiunea mo- archista vrè sè-si pregatesca callea rin spad'a ducelui de Magent'a? Sean tra un este nici un'a diu aceste, ci a contra este primulu passu càtra bellulu de resbunare? Aceste sunt rebári cari asta-di se audu de pre ale fia-carii moritorin; intrebári, preocupata, implu de spaima, frica chiaru de terrore spiritele si anime- nu numai alle celloru ce porta pa si sunt urdftorii acestei situa- ni, ci chiaru si alle celloru mai cinice si mai innocente fiintie uma- de pre intrega acesta parte a glo- lui ce locuimu.

Betranulu Thiers, care prin intiel- tiunea si tactulu seu, in tempulu lu mai criticu a sciutu sè conduca Franci'a printre Scilla si Caribde cà- limanulu fericii si allu salutei; acestu mare patriotu, care prin ener- gic' sa straordenaria a stabilitu orde- si pacea in intru si prin faptele de maretie a storsu nu numai res- tul, ci chiaru si admiratiunea ini- ciloru externi ai poporului francesu; acestu caruntu diplomatu, care a redi- tu Franci'a din ruine éra-si la cul- inaltfmei salle — a caditu si lo- a seu l'a occupatu ducele de Ma- a marescalculu Mac-Mahon. Impre- urea, cà acestu non presiedinte al- Republicei, precum si presiedintele anárii nationale, Buffet, se tienu de tid'a bonapartista, face pre multi a de, cà restauratiunea Napoleonidi- u este prin acést'a assecurata. Ce e ptu, asiè se pare a fi, inse pre alta parte sè nu perdemu din ere modulu, prin care a ajun- Mac-Mahon in fruntea Republi- Prin allegerea lui Mac-Mahon de siedinte allu Republicei monarchistii u voitu a ajunge de-o-cam-data alta- de càtu a impededá proclamarea publice definitive si a-si assecurá areea armata, spre a tiené astfelu fienru pre republicanu si pre radi- Inse indata ce nu va mai fi vor- de combaterea Republicei, atunci tintiele si nisuintiele differiteloru

fractiuni monarchistice se voru separá, fia-care va cautá a trage jaru la ol'a sa, si apoi sè nu u tám, cà in fine poporulu francesu, care in majoritatea sa este republicanu, inca va avé sè stèe la vorba.

In assement impregiurari este gren d'a face combinatiuni pre venitoriu, de-ora-ce din tote aceste se vede, cà pacea interna a Franciei nu este assigu- rata nici baremu pentru unu momentu; potemu fi inca pregatiti a primí in tota ora scirile celle mai neacceptate.

Manifestulu prin care ducele de Magent'a aduce la cunnoscintia adu- nării nationale primirea grelle sarcine de conducatoriu allu destinelloru Fran- ciei, nu amintesco prin nici unu cu- ventu Republic'a, ci se marginesce a accentuá, cà cu ajutoriulu lui Ddieu si allu armatei spera a sustiené pacea si ordenea in tierra si astfelu a continuá oper'a eliberarii pamentulu francesu de liftele straine. Inse pre candu se ceteá acestu manifestu in adunarea nationale, si pre candu monarchistii lu salutau cu viue applause, pre atunci multfmea de pre afara strigá necontentitu „Sè traiesca Republic'a! Sè traiesca Thiers!“

Noi ca Romani, ca frati de unu sange cu poporulu francesu, n'avemu de càtu sè ni exprimemu dorerea si ingrigirea in faci'a unei assemeni cri- tice situatiuni; n'avemu de càtu sè con- jurám pre toti cei ce si iuboson pa- tr'a si patriunea, cà sè tante si nisuesca a evitá revolutiunea, spre a ferí Fran- ci'a de noue versári de sange, de noue doreri si desastre, cari i-aru storce po- terile abie recascigate, aru slabí-o pen- tru mai multu tempu si astfelu ar silí-o a tiené inca mai multi anni trup- pele inimicului seculariu pre pamen- tulu seu.

In mediu-loculu cellei mai mari ne- norociri, ba chiaru in momentulu can- du este apprope a-si dá ultim'a respi- ratiune, omulu si-mai face totu-si ore- cari sperantie de scapare; pentru aceea si noue ni place a crede, cà Republic'a francesca nu numai n'a caditu, ci din contra, acestu incidentu contribue la stabilirea ei mai multu de càtu totu ce s'a facutu pana acum spre acestu scopu. Prin acesta cadere republicanii si-au reafiatu scopulu lor concretu, parol'a lor, pre candu din contra mo- narchistii chiaru prin acesta victoria si-au perdutu tactic'a, intiellegerea si unirea de pana acum; differitii candi- dati de tron u voru incepe a rivalisá intre sine si intr'o buna demanetia ne vomu pomení, cà guvernulu lui Mac- Mahon a moritu in aceea-si sala pur- pura, in care s'a nascutu, fara a se fi versatu vre-o picatura de sange.

Romanii in ultim'a aduna- re gen. comitatensea Clu- siului.

(Fine.)

Intr' alta dí dupa amedia-di comi- tele supr. pune la ordine intre altee propunerea d-lui prof. G. Popu, sus- scrissa de dd. propunetoriulu L. Vaidá, Anania Popu si Leon- tinu Popu, ca comitatulu prin o representatiune sè roge pre ministrulu de culte si invetiamentu, cà din proiec- tulu de organisare a gimnasielloru primitu de senatulu scolast. de tier- ra sè se omitta acellu §, ce prescrie

limb'a mag. de limba a propunerei in tote gimnasiale, fora exceptiune, deci si in celle confesiunali; sè se omitta ca tulu, ce vetema §§. 14 si 17 ai art. de lege 44 din 1868 cum si inte- rnal, culturali alle nemagiariloru.

Majoritatea comisiunii permanenté pri- misse amintit'a propunere spre reco- mendare plenului, dara in locu de re- presintatiune voiá numai simpla amin- tire in protocolulu adunarei generali.

De aceea se scola d. propunetoriu si areta justeti'a propunerei salle ori- ginali „Bine cà — díce intre alte — obiectulu din desbatere inca numai ca proiectu ni ammentia limb'a in sco- lele nostre confesiunali si natiunali, dara principiis obsta etc.“ Cere dreptu aceea representatiune, de-ora-ce una simpla memorare in protocolu ar' poté fi usuru trecuta cu vederea.

D. L. V a i d á are asiá de necla- tita cedintia in sentiulu de justetia a membriloru comitetulu adunatu, încátu nu crede cà se va aflá unulu, care sè nu partinesca acést'a prea justa propu- nere. Intru atát'a e convinsu despre ast'a, càtu inca inainte cutedia a-si es- prime multiumit'a, cà ei on. comitetu binevoiesce a spriginí motiunea. Nici si-ceru cuventu din alta cauza, decátu pentru impregiurarea, cà comitetulu permanentu recomandá a se exprime partinerea acestei motiuni, nu prin re- parol'a, unu, si numai protocolarminte.

Vorbitoriulu din contra recomandá, ca mai cu scopu, r e p r e s i n t a t i u- n e; cà-ce dorintia comitatulu se va respicá estmodu mai serbatoresce si va ajunge mai rapede si mai siguru la cunnoscintia d-lui ministru de instruc- tiune care deputatoru natiunali in Pest'a li si promise stergerea acellu punctu din proiectulu cestiuunatu. Mi- nistrulu si-va si tiené parol'a, fora in- doiéla; totu-si prin representatiunea nostra vomu provocá pote assemeni re- presintatiuni si din alte comitate, si asiá ministrulu cu ocasiunea desba- teriloru dietali asupr'a proiectulu din vorba, de cum-va punctulu stergundu s'ar reimprospetá de nou din vre o parte, va poté mai lesne essoperá omi- terea lui, ca a unui-a, contra carui se va fi respicatu opiniunea publica si a unoru municipie cu majoritate magiara.

Professoriulu S i l a s í ca Roma- nu nu pote decátu se primésca propu- nerea; ar' primí-o inse si cá Magiaru nascuti, intru atát'a o tiene de justa. Ba o iene nu numai justa, ci si man- tuoria pentru patri'a intrega, cà-ce ea tienterece neimpiedecarea si inlesnirea generalisárii invetiamentulu publicu, firescu prin uniculu modu possibile, acellu a allu limbei natiunali. Necessi- tatea acestei generalisárii in tempulu nostru e universalmente recunoscuta. Au tecutu tempurile nefericite, candu se crdeá, cà poporele lassate in intu- nereculu ignorantiei sunt mai lesne de guvejnatu. Esperientia scelliloru ne invetá, cà poporele mai cultivate, cari prin armare si-precepu mai bine interes- sele proprie ca si detorintiele càtra statu, in tempu de pace propasiescu cu passu mai siguru, éra in cercustári grele pen- tru statu sunt mai patriotice si mai pueiju primitorie de agitatiuni ostili. — Vorbitoriulu roga mai departe pre membrii mag., sè binevoiesca a votá pentu representatiune, din motivele produsse de antevorbitori G. Popu si L. Vaida. Nu dica, cà punctulu proie-

cului, care ne neliniesce, e numai fo- ma, cà-ci proiectulu intregu s'a publi- catu si in foia ufficiale „Budap.-Közl.“, carea aveá detorintia macaru dupa re- clamarea diuarielloru natiunali a demintí sa-a correge acellu punctu, cea ce n'a facutu. — Puna-se membrii mag. in pusetiunea nostra si aduca-si aminte, cum se demustrá inainte cu vre 15 anni lips'a eliminarii limbai mag. din scolele mai innalte. Pre atunci se dica: tenerii absolviti in gimnasia mag. nu potu studeá cu successu la universitate de-ora-se nu sciú bine limb'a germ., deci acest'a trebuie introdussa preste totu ca limb'a propunerii in gimna- siele superiori; dara cei din gimnasiale super. iuca nu potu precepe studeele propuse germanesca, deci limb'a ger- mana trebuie introdussa si in gimnasiale inferiori; aici inse va fi aceea-si piedeca a progressárii, deci si norme si scolele populari sunt de a se germanisá, si prin acestu climace tendintia de ger- manisare nu se sfía a descinde pana la prunculu din pântecel mamei. „Cum ve sentiati atunci? Puneti, ve rogu, man'a pre anima si marturiti sinceru: au nu ve prindeá ingrigire de veni- toriulu limbei si ginteii vostre? Nu ve mirareti dara, dacá pre noi assemene ne alarmédia atari faime si proiecte. Ca confrati sinceri alergati a ni luá stanc'a de pre anima, a ne mantú de o stare gricia primindu a se face re- presintatiune. — Se dice, cà Magiarulu si-dá si camei'a cellui ce odata i-a ca- scigatu increderea. Romanulu de siguru a meritatu acesta incredere in dieci de secli si in sute de batalie crunte, in cari sangele seu s'a inchiagatu cu allu Magiarulu intru apperarea acestei pa- trie. Si ellu totu-si n'a profitu nici- odata si nu pottesce de la fratele seu mag. camei'a, ci numai dereptulu seu, macaru una parte din dereptulu seu santu si nealienabile.“

La tote aceste proton. Nic. Gyarmati oppune, cà dupa ce in obiectulu acestu-a de la locurile innalti n'a so- situ inca nici o scrisore officiala, co- mitetulu prin una representatiune con- cependa dupa faime surde s'ar face numai de risu. Dara atátu prof. Silasi càtu si secret. gub. L. Vaida de unu accordu i-arréta, cà in presuppunerea d-lui Gy. comitetulu s'ar face de risu si prin notiti'a protocolaria, cu carea inse se invoiescu fratii mag. Aderverulu e, cà obiectulu acestu-a este destulu de constatu prin foiele guvernului. Deci representatiunea din contra va sierbí numai spre glori'a comitetulu clusianu, ai carui membri si pana acum docu- mentara mai multa justetia, decátu in celle mai multe municipie. Dacá comi- tatatulu mai de multe ori chiaru si in affaceri de simpla eticheta a tramissu representatiuni, sè nu pregete a tramitte si in acestu obiectu atátu de ponderosu; si dacá acum e asiá de justu, de par- tinesce motiunea, arete si bunavointia in mesura deplina, partinindu-o prin una representatiune càtra ministeriu.

Pentru propunere in sene mai vor- bira Sig. Gyarmati, Al. Déési si Sam. Vaida. Pre urma comitele supr. aflá una midulocire intre representatiune si intre simpla notitia protocolaria, acea adeca, ca unu estrassu protocolariu de- spre primirea acestu obiectu sè se tra- mitta numai decátu d-lui ministru allu cultelloru, — cu care si propunetorii se dechiarara multiumiti.

romane in Satmariu? — dora clicanii Dvostra? nu, Dnulu meu, nu! ci pre candu Dvostra faceati svaturi preste svaturi in contra amalgamării: pre candu capulu vediutu allu dicei acestei-a pre nesce „fac me talem, talis ero“ d. proseliti i fanatisá blaterandu „cu ardeleanu neci in raiu“ — pre candu . . . d. d. d. pre atunci Branulu, numitu de Dvostra fara ori ce meritu: diu'a noptea a studeatu callea si modula, cum se scape de abisulu perirei Romanismulu din Satmariu: a muncitu cum se adune cellu pucinu mladietie, unic'a sperantia a natiunei nostre — in una societate de lectura: a cersitu prin publicu si calli private carti romanesci pentru biblioteca teneretului: a procuratu diurnale de spiritu romanu afara de cele din patria si din Romania libera.

Asia, Domnulu meu! pre candu intrega clic'a Dvostra a bonedidoneesse mullare din Federatiune — celalalte diurnale rom. neci de aume nule cunnosceti — atunci studentii romani la gimnasiulu magiaru d'in Satmariu se nutriá cu nectarulu vivificatoriu allu diurnaleloru din Romania libera „Steu'a Dunarei“, „Traianu“, „Trompetta Carpatiloru“, „Romanulu“ si „Isis au natura“.

Asia Domnulu meu! medietia pucinellu si te vei convinge, ca acestea nu sunt asserțiuni essagerate, ci fapte complinite cari n'au trebuinta de neci unu comentariu, d'in cauza: ca onorab. publicitate romana de multu possiede articlii, correspondintiele, disertatiunile, criticele literarie si poesiele religiose alle acestui individu, pre carele Dv. avureti cutegharea a-lu attacá in asia termini neloiáli.

De la Satmariu, penetrandu in centrulu Tierrei Oasiului, inse me voiu restringe la acea asserțiune respective profetia fratiesca in Cristosu a Dnulu Replicante „Manu si preutul d'in Bissadu inca sunt ammentiatii de acesta sorte d'a-si parasi turmele — fiindu in processe continue si inverminate cu insi-si poporeni loru“ — Da, da, profetulu meu! inse era necessariu ca se adangi si casulu „candu adeca Dvostra ati deveni episcopu sau cellu pucinu canonicu Armenopolitanu.

Pana atunci inse, Domnulu meu! am onoreati atrage attentiuinea laudavera la acea impregiurare cam caracteristica; — adeca ce pote fi caus'a de, pre candu cei cu necesse continue, prin poporeni inverminati deveni alessi de membri comitatului comitatensu — consulierii D'alle cu via pacea si popularitatea bucinata nu sunt a stare a prende neci in dieta neci in comitatulu uniculu locu?! — Caus'a adeverata asta data o retacu din uniculu motivu, ca prin revellarea ei s'aru blama unii, cari sunt straini replicei Dvostrate.

Dupa aceste eram la finea Duplicei melle, candu eccu cu numerulu 33. allu „Fed.“ primescu correspondintia „Pacalitului“ prin Satmariu — frate de cruce allu Dlu d'in Baia-Mare; — O Sanctas gentes! — Citescu — a indata observu ca bunulu Domnedieu allu Romaniloru mi l'a datu — nec ego melius — asi disputa contra Baia-mareanului. — Si asi, la casu, candu titerere melle aru fi tota la urechi'a surdului d'in Bai'a-mare, me autresce sperantia, ca va fi desceptatu prin ase-si contraprobele proselitiloru si assecleloru alle; deci era-si imploru permissiuinea On. publicu pentru ca se potu face scurta conuturare cu aceste doue replice renunite.

1. Dlu din Baia-mare asseredia ca „Manu-meu, Napoianu sunt omeni fara ori ce meritu“ din contra „Pacalitului Satmarelui“ inaintea meriteloru zelosiloru barbati ammentiatii se pleca.

2. Baia-mareanulu discuta ca „acestu triumviratu passindu pre facia ca apostoli ai Romanismulu, cu tote sentiemintele n'afaccarate nationale a remasu a lupta singuri — si reactiunea a triumfatu“ miserulu pacalitu din contra, in tota naivitate sa marturesce contrariulu d'candu „si fara acesti trei domni amu avutu preuti detratati causei nostre nationale, si a diavolu de stullu, cari nu concedu nimeni zelulu loru atatu nationalu catu si besericescu“ — acesta confruntare inca n'are trebuinta de comentariu. Inse pentru orientarea sigura a Onorab. lectori sum totu-si impinsu a face pucina essegetica si aici. Adeca prochi'a Turtiului dupa replicantele Bai'a e

„grassa“ ca atare merita a fire salvata de unu Manu, Branu, Napoianu, cu ori ce pretiu fia si assaltu.

Punctele strategice precum si armele s'au avisatu din Baia-mare, inse nu au fostu cine se le intellega; — Urmariile sunt triste ca-ci in locu se lupte pentru scopulu prefiptu, combate unulu in contra altuia; frumoasa armata, mai frumosi combatenti, si mai eclatanta victoria?! da-mi Domne totu astfelu de contrari!

Use ca se nu perdemu tempulu mai pretiosu decatu aurulu — ve provocu Domniloru replicanti! la mai diliginta studeare a articlului acellui-a pentru Dv. atatu de ominosu, ca se ve convingeti, cum acolo nu sa innegritu neci zelulu religiosu, nu s'a pusu sub cestiune neci activitatea si cumca nu s'a petatu neci onorea preotiloru d'in acellu tinentu, ci acolo s'a asseratu a) conducatorii poporulu acellui-a neci de nume nu cunnosc grammateca romana b) Onorab. publicu romanu are mai chiara sciintia despre tier'a Hotentotiloru, decatu despre aceste comune romane c) Acolo diurnalele romane sunt nesce obiecte necunnoscute. d) in acelle parti generalmente domnesce unu cosmopolitismu rigidu.

Vedeti, Domniloru replicanti! astfelu de asserțiuni ch i a r e n u se potu refrange cu, t e c h e m e c h e, u n s u c u o u a sau prin astfelu de argumente: ca fiaiertatulu parcu allu Turtiulu a cascigatu capitale bisericea, ca beserica din Gherti'a-mica dispune de preste 12,000 — fia brandia si multa si buna, nu are pretiu daca . . . —? ca in Gherti'a-mare s'a edificatu biserica pomposa, in Odoreu, inca e beserica pomposa, inse mai bene fia de lemnu, decatu cu inscriptiuni magiare — mai incolo, ca triumviratulu e fora ori-ce meritu, si va fi silitu a-si parasi parochiele?! cu astfelu de metoda veti profitá acea, de publiculu romanu — nolle velle — va fi adstrinsu a aplicá preste caracterele si capacitatea Dvostrate sententia „dum fugiunt vitiio Stulti, in contraria currunt.“

Asserțiuni chare si positive se refrangu numai si numai prin contraprobe asiderea chare si positive. Postimu la prassa. Asserțiunea mea la a) se-va refrange numai atunci candu replic'a va fi conceputa, stilisata sau cellu pucinu depurisata, de conducatorii poporulu amintitu; pentru ca, ertati Dniloru replicanti d'in Baia si Satmariu, sunteti numai nesce advocati — pote nechiamati — in totu casulu egoistici. La b) provocatii Domni pastori suff. se documentedie ca: daca nu de la crearea lumei, cellu pucinu de la descalecarea romaniloru in aceste parti, cine? candu? si ce? a relationatu publiculu romanu despre aceste locuri alle lui Traianu? la c) interesatii domni pastori binevoiesca a avisá numerii currenti ai diurnaleloru, sub cari sunt prenumerati si ce felu de diurnale? de sine se intellege ca vorba e de diurne romane, si se se faca unic'a exceptiune cu privire la Dnulu prota „Vasilii Andercu in fine la d) cine? candu? si ce summ'a testatu sau contributo, si pentru ce scopuri nationale romane?! Si atunci, Domniloru mei! ve assigne redin: ca insu-mi, tota pre acesta calle a publicitatii mi-voiu recunosc „meam maximam culpam“ insu-mi voiu eschiamá primulu „se viedie acei zelosi preuti cu spiretu romanescu, la multi anni!

Inse pana la acelle calende de siguru grescesi, Domniloru mei replicanti, tienu tare la celle ce am scrisu.

In fine amaru „pacalitului“ d'in Satmariu la suatulu seu „mai bine faceai daca taceai“ am se-i observu: insu-mi amu esperiatu ca „mai usioru e a tacé“ apoi inca si mai usioru e „dolce e far niente“ inse in acea cunnoscintia firma, ca aceste atribute Creatorele natureirele au retienutu pentru animalele celle mai vile, poftimu folositi-ve, nutriti-ve cu d'insele, eu d'in parte-mi voiu remané amicul activitatii, allu a c t i u n i i chiaru, intru intellestu nationalu si nu numai puru si simplu besericescu.

„Armeno, oltianu.“

De sub Cetatea lui, din Geliu in Maiu 1873.

Dle Red! Permeteti-mi pucinu locu in pretiutulu Dv. dinariu „Fed.“ Voiu fi forte scurtu si obiectivu. Imbetranitu in dillele melle totu deaun'a mi-a fostu uriti lingus-

torii tereitorii si venatorii de gratia pre calli neculificabili, de ora ce amu fostu si sumu convansu ca atari individi mai multu ruinedia decatu edifica.

Amu cetitu Dle Red. in diariulu DV. Nr. 23, nu articlu de langa Clusiu in care Dlu prot este laudatu intr'unu modu essageratu. Eu totu deaun'a m'amu interessatu de inventiantulu poporulu in genere, dara in specie de ellu din protopopiatulu Clusiu, unde am vediutu procedur'a la trei dd. protopopi, doi acum canonici in Blasiu, pre cari Dlu aduatoriu i accopere cu umbra grossa.

Dlu aduatoriu „unu romanasiu“ dice ca a faitu una callatoria de la Clusiu pana la Meseiu. — se-mi ierte dlu „romanasiu“ daca i voi dice ca nu au faitu nice o callatoria, ci a scrisu d'in unghie, fara de nici o notitia, daca potemu imbetá lumea cu apa rece, pentru ce se nu-o facemu? cum stau scolele in protopopiatulu Clusiu indata i voiu aretatá, era pana atunci intrebui pre dlu „romanasiu“ ca are cunnoscintia pedagogiei moderne si respectivu a cerintieloru invetiamentuui, invetiatoriu e sau ba? occupa-se cu legerea stării invetiamentulu la alte popore? Si daca da, reu face destullu, ca-si perde tempulu cunnoscintiei forte anguste.

Vedindu la nodulu gordianu, la starea invetiamentulu d'in protopopiatulu Clusiu, inainte de a da o icona viua, punu modest'a intrebare: candu e ore mai usioru a manca? candu e blidulu golu, sau e plinu de diumetate? apoi in legatura cu acest'a, candu a fostu mai greu a fi Hercule in 1850? sau asta-di, candu sau introdussu scolele dupa norm'a deacumu, dupa ce antecessorii, despre cari nu vremu se scimu nimic'a au ruptu ghiaci'a? respunsulu e evidentu si cine a fostu acellu rumpetoriu de ghiacia in protopopiatulu Clusiu? fostulu de atunci protopopu pre care totu tierranulu lu cunnosce sub nume de Negrutiu-Fekete, ellu a fostu intemeiatoriulu si poporulu pana asta-di l'amentese cu dulce suvenire, successorulu d. sale fu eruditulu barbatu d-lu Pamfilie carui-a intru addeveru i-a diacutu la anima caus'a scoleloru.

Lasu eu, ca si noulu protopopu va fi zelosu, inse in unu tempu asi scurtu, erteme lumea, nu a facutu ce-va nou, precumu in Dretea, sub d-lu Pamfilie a fostu lefa invetiatoriuulu 160, fl. v. a. acumu e redussa la 70, fl. Aghiresiulu inca sub d-lu Pamfilie a avutu invetiatoriu zelosu, si pote tocm'a la commun'a acest'a se provoca d-lu „romanasiu“ candu dice, ca fetiorii si fetele canta in beserica, acest'a nu e meritu invetiatoriuulu presente, care nici urma de classe nu are, fiindu cu viielulu pre spate si invetiati in charge scola. Tautiulu, in care numai in dillele trecute s'au destituitu invetiatoriuulu din cauza ca la luarea essamenulu prin delegatulu protopopulu a afflatu ca nu numai pruncii nu sciu ceti, ci nice insu-si invetiatoriuulu, despre care sciu d'in fantana sigura, ca are deplina cunnoscintia si laudatulu protopopu din essaminare? Acum dle romanasiu ti-se vedu unghiele din saccu. Apoi ce e Sumurduculu, unde de prin Februariu nice unu pruncu nu ambla la scola? Buda-vechia? unde unu „obsitariu“ e docente.

Apoi cu starea celloru late scole nu voiu desgustá pre on. lectori, nu potu totu-si ca se nu ammentescu Lapulu, unde sub dl. Fekete era scola de modelu in totu com. Clusiu, era asta-di se pote dice, cu dorere, cea d'in urma scola, avendu docente unu obsitariu si acestu-a ne avendu urma de classa.“)

D'in cottulu Dobic'a, 1873.

Domne ce au gressitu Teutisianii (Nyárló Kékes) de d'atatea ori se despoie de subsistint'a materiala, prin omeni fara semfiri, fara lege, si fara caracteru, demoralisati! Doue despoeri alle Teutisieniloru prin legi (fara-de-legi) de o summa de 15,000 fl. v. a. le vomu trece cu vederea si ne vomu occupá

*) Dederamu locu acestoru reflesiuni, observandu numai atata ca „qui plantavit et qui rigavit“ asemene meritu are, era presupsetiunea de venarea gratiei, pentru ore cari laude, fia si essagerate, se nu o admittemu indata si la tota occasiunea ca intemeiata. De si egoismulu este prelatitu, se crederu in nobile si desinteressate iudemniuri. Red.

de a trei'a despoiare, ce ni sta la usia. In tomn'a annulu 1871 venira jobbizosiulu Majer János in Teutisiu si numai de catu tramisse in Lechintia dupa gendarmi si luara unulu cate unulu d'intre poporeni intre pusci, i dusera la curtea lui Wesselényi Béla d'in locu si i facura se traga cruce pentru desmele vieloru; in dar a vrutu cine-va se intrebe, ca ce insemna tragerea de cruce; in dar nu a voitu care-va se protestedie; in dar nu a voitu cine-va se i spuna, ca viele nu sunt facute pre locu domnesca si se tienu de mosfe, pre cum si gradinile loru; in dar a voitu care-va se dica ca in ante de 1848 n'au datu atata decima, ca-ci n'au potutu, fiindu ca gendarmii de la spatele omului, dupa porunc'a lui Majer János lu-ammentiatia si strapungea cu baionetulu in spate spre a trage cruce, la ce omenii in antea assistentiei de gendarmi i-au si implinitu scopulu seu infernale. Ba, pre unu intelligente d'in locu Ilie Suciú nici nu l'au chiamatu de facia, ci punendu in batjocura pre d'insulu 10 1/2 ferie vinu decima pre totu annulu, pre candu in ante de 1848. totu pentru vi'a aceea, tatalu densulu au platitu 2 ferie, lau subscrissu si i-au trassu cruce Majer János in tocmái, ca unu omu fara crescere si care nu scie scrie. Majer Janos serbu, pre tempulu romaniloru au fostu romanu, era acum e cellu mai incarnatu magyaru prasu pre aci, omu nesotiosu, omu care pururea sare dintr'o deregatoria in alta, omu care a fostu catu-vu tempu adjunctu de solgabirou in cerculu Buzei, care l'au si sbicuitu de ovesu mai cu sama. Bucura-te Majere dorati-vei poteastemperá poft'a nesotiosa cu decimele Teutisieniloru. In annulu urmatoriu, 1872 ne-am treditu numai cu o ammentiare, se platimu rat'a prima de decime, cam cu 2200 fl. v. a. Amu alergatu si amu bagatu advocatu pre D. Augustu Munteanu d'in Gherla, inse nu scimu dacu d'in nepassarea D. salle, sau d'in mai bun'a dotare a contrariulu nostru, nu ne potemu bucura nici de unu resultat, ca-ci acum numai atata ne astepta, pana ce se voru coce holdele; apoi odata ne voru inundá ca locustele; spre a le lua d'in gur'a prunciloru, prentu decime.

Si astfelu siliti a vinde si cate vite mai avemu, si asi de aci inainte vomu lucrá mosiele cu sap'a in locu de plugu, ca pe tempulu migratiunii poporeloru barbare.

Facemu attentu pre on. publicu, si mai cu sama pe D. ministru de justitia P a u l e r ca se dispuna a se tramitte commissiune in Teutisiu, se se iée lucrulu in meritu lui, si se fimu usiurati de ce suntemu apessati pre nedreptu, ca cu summ'a de bani scosa si storsa de pre noi se potemu solvi contributiunea, ca-ci suntemu remasi in restantia mai pana in crescutu.

Teutisienii.

Blasiu, in 22 Maiu, 1873.

Stimate Dle Red!

Societatea de lectura a teologiloru de la Seminarulu archidieceanu gr. cat. centrale din Blasiu va tiene o siedintia publica in 1 Juniu st. n. a. c. dupa Program'a urmatoria:

1. Invocarea spiritulu santu, prin corulu seminariale.
2. Deschiderea, prin D. prefectu de studie Gedeonu Blasianu.
3. „Cate-va trasure d'in vietia episcopulu Ioanu Innoc. Clainu.“ discursu de Nicolau Galea teol. an. IV. rostitu de autoriulu.
4. „Romanulu“ poesia de G. Tautu, cantata de corulu seminariale.
5. „Transilvani'a“ poesia D. Urisianu declamata de Ioanu Campianu teol. an. II.
6. „Fantasia“ piesa compusa si essecutata pre violina de Traianu Costande teol. an. I. cu acompaniamentu.
7. „Folosulu si confessionalitatea scoleloru poporale“ diseratiune de Vasiliu F. Saltelechi teol. an. IV. cetita de autoriulu.
8. „Diorile“ poesia cantata de corulu seminariale.
9. „Franci'a la an. 1870“ poesia de Iosifu B. Vasilu teol. an. IV. declamata de autoriulu.
10. „Patriotulu bunu si renegatulu“ dialogu compusu si rostitu de Teodoru Popu teol. an. II. si Arseniu P. Bunea teol. an. I.
11. „Cuadrilu“ essecutatu de music'a instrumentale a alunnu semin., sub conducerea Dlu magistru de musica M. Cozacu.

12. „Maisteru-stricta“ satira umoristica, declamata de Teodoru Crisianu teol. an. III.

13. Inchiderea.

14. Mersulu ostasiloru Romani d'in Bassarabi'a cantatu de corulu seminariale.

Iosifu S. Vasileu, Dionisiu Velicea,
presied. not. coresp.

VARIETATI.

*(Deputati alessi). Pentru congresulu scolariu, ce se va tiené in Blasiu, s'au alessu pâna acum'a: D. D. G. Baritiu, Ar. Densusiuanu, Lad. Vaida, S. Assente, bar. Popp'u, bar. Ursu, Ios. Popu, Leont. Popu, Dr. Stoi'a, P. Dunc'a si Duc'a.

* [Lumin'a]. Redigerea organului „Lumin'a“ este incredintata D. D. Goldisiu, redactoriu conductoriu, Georgiu Pop'a si Ionu Moldovanu, coreddatori.

*(Impartire). De consistoriulu baser. rom. gr. ori. d'in Oradia-Mare se tienu urmatoriele siesse protopresbiterate: a Oradii-Mari cu 60 comunit. 32,528 suflete; a Pestesului cu 54 com. 34,540 suf.; a Tinzei cu 33 com. 30,469 suf.; a Beliiului cu 43 31,248 suf.; a Beiusului cu 54 com. 33,310 suf. si a Vascului cu 50 com. 30,528 suflete. Deci la oalta de consistoriulu oradau se tienu d'in 294 comunitati 194,623 suflete. „Lum.“

*(Venitulucuratu) incursu de la balulu d'in Blasiu, datu in 19 Jan. a. c. in falsolu Reuninei femeiloru romane este 227 fl. 45 cr. v. a. Intre generosii contributori era videmu pre metropolitulu Dr. I. Vancea contribuindu 100 fl.

*(Macedo-Romanii da u semne devietia). Din corespondintiele din Macedoni'a se vede ca si intre Romanii de acolo s'a desceptatu ide'a de a se emancipa de administratiuna religioasa a clericiloru greci, avendu de esemplu si stimulu emanciparea besericeii nationale bulgare. Urmatorulu pasagiu din o corespondentia inserata in „Courrier d'Orient“ ni da o idea despre acest'a: Fiindu ca Romanii din Pinda platescu diumetate lea'fa ce se platesce episcopulu de Greben'a, ei declara in publicu ca nu voru potea suffer a li se tramite pop'a Nicola ca episcopu si nici ca simplu preotu: ca daca Patriarhulu lu numesce episcopu de Greben'a, Romanii se voru vedé siliti se cera unu episcopu d'intre densii, era nu d'in grecei, precum au facutu Bulgarii cari alegu pre episcopi d'intre connationalii loru. Este bine ca se face acesta declaratiune in publicu pentru ca Romanii, la trebuintia se-si potea face valabile drepturile lor pre langa guvernulu otomanu.

*(Unatriumfu allu junimeii romane.) Sub acestu titlu apparu in Nr. 35. d'in a. c. allu diuariulu „Albin'a“ redactatu de Dlu V. Babesiu, o noutate d'in Vienn'a, carea ni spune ca: „medicinistulu de allu doilea annu V. B. a fostu cellu d'antâiu d'intre studentii romani, carele cu successu excellente a sustienutu tote trele essumenele d'in scientiele naturali“ etc.

Nu me poteam mirá destullu despre laud'a pusa pre collegulu meu, si spunendu sinceru mi-pareá ridiculu: cum pote unu parinte intr'o foia publica, redactata de d'insulu, se-si laude pre fiulu seu si inca in unu modu asiá essageratu?!

Sensatiunea, ce a produsu acesta publicatiune in studentii romani de aci, credu ca si-o pote intipui ori si cine.

Nu d'in ambitiuone neci d'in invidia, — departe se fia acest'a, de mine, — ci pentru ca O. Publicu romanu se nu cugete: ca dora intre studentii romani medicinisti „numai unulu“ a depusn essumenele amentite cu destinctiune, si ca med. V. B. ar' escele singu. intre ei, si de alta parte pentru ca in venitoriu asiá ce-va, ce pana acumu numai in „Albin'a“ am cetitu, se nu se mai publice prin diuarie, — d'in aceste cause mi-ieuu libertate a face urmatoriele observatiuni:

a) E falsu ca collegulu meu V. B. a sustienutu tote trele colloquiele, ci unulu la depusu in decembre 1872, allu doile in dillele

trecute, era de allu treilea numai „Albi'a“ scie.

b) La ultimulu essamenu allu med. V. B. nu a assistatu „lume mare“ ca-ce neica nu era curiosu, ci numai unu numerude studentii ca la ori si care colloqui, si in specie d'intre Romani au fostu presenti numabei, cari aveau se depuna si ei essamenulu otu atunci sau in un'a d'in dillele urmatorie.

c) Ca cuvintele: „Professorele Dr. Scharda era neobositu intru inventarea si puncea de catu mai grelle intrebâri, dar' in asseene-gradu era supprinsu si chiaru uimite de respunsurile romanului“ etc. sunt prea essagrate, vede ori si cine.

d) Nu e adeveratu ca med. V. B. a sustienutu „inante de toti medicinistii“ numitele colloquie, ci d'in contra, sunt multii, chiaru si d'in an. II, cari au depusu in apta tote trele s'au cellu pucinu cate doua tot cu successu excellente, si inca in sem. I, deca inaintea Dsalle. Med. V. B. are collegi cari, desi candu venira la Vienn'a abia cunosceau in catu-va limb'a germana, otusi le-au depusu ca si Dsa. Ore acesti tenei nu sunt mai meritati decatu collegulu meu V. B., carele scie mai bine limb'a germ decatu cea materna?!

In genere: unu „colloqui“ fia fostu catu de stralucitu e prea „neinsemnata“, incatu se pote meritá laude in unu diariu publicu.

Daca doresce Dlu Redactoru V. Babesiu, eu i-potu spune numele studentiloru amentiti si i-potu documentá prin testimonie valide adeveritate observatiuniloru melle.

De ar fi scrisu D. Red. Babesiu despre Dr. Ioanne M o g'a, unu teneru d'in Transilvania, carele in vre-o cinci lune dupa ce absolvise a si depusu tote „rigorosele“ cu successu „excellente“ si fu promotu la demnitatea academica de „Doctoru in tote ramurile medicinei“ — carele intra adeveru au fostu „unulu d'intre cei d'antâi“ d'in studentii absoluti, cari au finitu asiá iute si pre carele la promotiune Dl. Spâth l'a laudatu publice — atunci laud'a ar fi fostu si demna si meritata si toti ne am fi bucuratu de diusa.

In fine mai am o amintintoccu, ce nu intiellegu, cum „Albin'a“ pote numi essamenele unui studentu: „anu triumfu allu junimeii romane“ si inchiaiu repetindu cuvintele unui doctorandu, relativu la veracitatea Redactiunii „Albinei“ — „Ce garantia avemu, ca se potemu da crediementu unei Redactiuni, carea nu se sfiesce a mistificá pre cetitorii sei?“

Unu collegu allu lui V. B.

Anunciu.

Nr. 114—1873 Presid. Comitulu Asociatiunii transilvane, la cererea Comitulu arrangiatoriu pentru primirea membriloru Assoc. la adunarea generale d'in Dev'a, d'in motive ponderose, in siedinti'a sa d'in 10 Maiu c. n. a. c. s'a aflu indennetu a stramutá adunarea generale pentru anulu corrente de 4, Augustu, cal. nou, a. c. diu'a defipta de adunaraa generale de la Sabesiu, — pre 11 Augustu cal. nou a. c. si dillele urmatorie, totu in oppidulu Dev'a.

Ceea ce prein acest'a, conformu §§-loru 14, 21 si 25, d'in statutele Assoc. se adduce de tempuriu, la cunoscentia publica.

De la presidiulu Asociatiunii transilvane pentru litoratur'a si cultur'a poporului romanu. Sabiu, in 20. Maiu, 1873.

Iacobu Bolog'a, Ioanne V. Russu,
v. presiedinte secreteriu, II.

Francia. In nr. tr. am fostu disu, ca „daca acestu passu va succede“ . . . inse, dorere, scirile mai recente ni arreta, ca in momentulu candu pusseramu acea conditiune, se intempla contrariulu de la ce acceptamu. In 24 Maiu Thiers, presiedintele Republicei franceze, dimissiona si in loculu lui monarcistii alessera cu maioritate de 27 voturi pre maresialulu Mac-Mahon.

Intre actualele impregiurari d'in Francia este lucru desiertu a face combinatiuni, deci de o camdata lasamu se urmedie pre scurtu istoriculu acestei catastrofe infricosiate.

In siedinti'a d. m. de la 24 Maiu deput. Boet propune urmatori'a ordine de di: Adunarea nationale incrediendu-se in declaratiunile guvernului si acceptandu, ca acestu-a se pornesca pre callea politiceii conservatorie, trece la ordinea dillei. — Adunarea nat. se pronuncia pentru prioritatea propunerii lui Ernoul. Dupa aceea se pune intrebarea, daca votisarea are se fia nominale; ceea ce se respinge cu 375 contra 343 voturi. Adunarea nat. primesce apoi cu 360 contra 344 voturi propunerea lui Ernoul. Baragnon dice: „Supremulu interessu allu tierrei pretinde, ca guvernulu se manifeste cum s'a determinatu, spre care scopu propune a se tiené siedintia si ser'a la 8 ore.

In siedinti'a de sera, Dufaure face cunoscutu, ca in urm'a siedintiei, tiente d. m. ministrii au datu dimissionea loru in man'a lui Thiers, care a primitu-o. Totu o data presinta urmatoriu nunciu. „Dle presiedinte! Am onore a presinta Adunarii nat. demissionea mea ca presied. republicei. Nam trebuintia se mai addaugu, ca guvernulu va plinf tote detorintiele salle, pana ce va fi supplinitu. Thiers, membru Adunarii nat.“ — Buffet, presied. camerei cetesce urmatori'a declaratiune; „Demissionandu D. Thiers, presied. republicei, propunemu ca Adun. nat. se purceda numai de catu la alegerea urmatoriu lui Thiers. Changernir, Ducele de Broglie, Delille, Beullé, Ernoul, Baragnon, Cerdrel.“ (Interrumperi. Strigari in stang'a: Henricu V! Bazaine! etc.)

George cere, ca Adun. nat. se se pronuncie daca primesce demissionea, ce tierr'a nu o primesce. (Aplause in stang'a.)

Joubert dice, ca regulamentulu casei prescrie, ca nu se pote trece preste vre-o demissionu tara a o fi primitu. „Dvostre,“ dice ellu „nu poteti purcede altmentrea facia de primulu functionariu allu Republicei, facia de acellu-a, care ne-a eliberatu.“ Totu astfelu continua si inchiaia discureulu seu intre applausele stangei. — Dupa acetea Buffet cetesce propunerea, sub crisa de numerosi deputati d'in stang'a, Adunarea nat. se decida ca nu accepta demissionu lui Thiers. Acesta propunere se respinge cu 368 contra 340 voturi. Buffet, presiedintele voiesce se vorbesca, inse este de repetite ori intreptu. Se nasce tumultulu infricosiatu. Dupa incetarea tumultulu se face allegrea, si maresialulu Mac-Mahon capetandu 390 voturi, se proclama presied. Republicei; unu votu a capetatu si Grévy. Deputatii republicani s'au abtenu de la votisare. Presiedintele Buffet si intregu biroulu se ducu la Mac-Mahon spre ai face conosciutu, ca este allssu presied. Republicei.

In ser'a de la 24. Maiu 51 membri ai uniunii republicane subscrisera si publicara urmatoriu manifestu: „Concetatiuni! In situatiunea, in care Francia se vede arruncata prin actua-

lea crisa politica, este de cea mai mare importantia, ca pacea si liniscea se nu fia conturbata. Ve conjuramu a evita tote, ce aru pote immulti iritatiunea publica. Liniscea neci candu n'a fostu mai necesaria ca acum'a. Remaneti in pace! ca-ci e vorba de salutea Franciei si a Republicei.“

In siedinti'a de nopte de la 24 Maiu la 11¹/₄ ore Presiedintele camerei Buffet anuncia, ca maresialulu Mac-Mahon a primitu, de si nu fara grentati, a fi presiedintele republicei. La mediulu noptii, candu deputatii esiau d'in camera, multimea de poporu i intemina cu: „Se traiesca Thiers!“

Sciri electrice.

Parisu, 25 Maiu. Noulu ministriu se va constitui asta di. „Diariulu officialu“ anuncia, ca Adunarea nationale a primitu demissionu lui Thiers, si ca a allesu pre Mac-Mahon presiedinte republicei. La inchiairea siedintiei de eri Bufet presied. camerei primi de la Mac-Mahon urmatori'a scrisore: „Domniloru deputati! Io ascultu de vointi'a Adunarii nationale, scutatori'a suveranitati nationale, candu primescu demnitatea unui presiedinte allu republicei. Patriotismulu meu se supune unei grelle responsabilitati, inse cu ajutoriulu lui Ddieu si allu armatei, carea va fi totu-de-una o armata de apperare pentru toti omenii de bine, speru ca vomu pote continua impreuna oper'a eliberarii pamentulu francesu, si vomu pote restabilí ordene si moral'a in tierra. Vomu sustiené pacea interna dupa principiile, pre cari se basedia societatea de presinte. (Va se dice, dupa principiile republicane.) Si spre acest'a vi dau porol'a mea ca omu de omenia si de soldatu.

Vien'a, 27 Maiu. Allegerile pentru Reichsrath se voru face in Octomvre, si dupa allegerile facute Reichsrathulu numai de catu va fi convocatu.

Vien'a, 27 Maiu. Diariulu „Bohemi'a“ comunica, ca allegerile directe se voru escrie pre mediloculu lunei lui Octomvre. Dietele provinciale voru fi convocate, numai dupa ce si Reichsrathulu va fi convocatu.

Florenc'a, 27 Maiu. Diariulu „Giornale di Firenze“ anuncia ca Corcelles comunicandu Papei, in presenti'a lui Antonelli, intemplantelu d'in Francia, Papa s'aru fi pronunsiatu cu multa bunavointia asupra lui Thiers si Rémusat.

Londonu, 27. Maiu. Scirile celle mai recente, ce sosescu nu sunt prea imbucuratoria. Poporatiunea este forte iritata a supra guvernulu lui Gladstone. Acestu a se porta forte neindestulitoriu facia de miscarile si tendintiele Russiei In privinti'a cetiunei complicate d'in Asi'a, mai cu seama in privinti'a cestiunei Chiwa, unde Russii facu progresse d'in di in di.

Bursa de Vien'a de la 27. Maiu, 1873.

5% metall.	70.25	Londra	108.80
Imprum. nat.	73.80	Argintu	107.75
Sorti d'in 1860	102.50	Galbenu	5.17
Act. de banca	942.—	Napoleond'or	8.74
Act. inst. crec.	321.35		

Propriet., edit. si red. respundiet.:
ALESSANDRU ROMANU